

DE
FINANCIËLE SECTOR

ALS AANJAGER VAN DE

**CIRCULAIRE
TRANSITIE**

Roadmap Circulair Financieren 2030

Platform voor
**Duurzame
Financiering**

HET PLATFORM VOOR DUURZAME FINANCIERING

Dit verslag is een weergave van de afwegingen van de werkgroep Financiering Circulaire Economie, die is opgericht onder auspiciën van het Platform voor Duurzame Financiering. De werkgroep bestaat uit Invest-NL, Rabobank, ABN, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, PGGM, ING, Bird&Bird, KPMG, Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), NEN, Europese Investeringsbank (EIB), Nederlandse Waterschapsbank (NWB), Sustainable Finance Lab, Circle Economy, Fair Capital Partners, Doen Participaties, Copper8 en Nyenrode Business Universiteit en wordt gesponsord door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Het Platform voor Duurzame Financiering is een samenwerkingsverband van De Nederlandsche Bank (voorzitter), de Nederlandse Vereniging van Banken, het Verbond van Verzekeraars, de Pensioenfederatie, de Dutch Fund and Asset Management Association, Invest-NL, de Autoriteit Financiële Markten, het ministerie van Financiën, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het Sustainable Finance Lab. De leden van het platform komen tweemaal per jaar bij elkaar om brancheoverstijgende verbindingen te leggen en gezamenlijk te kijken hoe zij belemmeringen voor duurzame financiering kunnen voorkomen of wegnemen en hoe ze door op specifieke gebieden samen te werken positieve impulsen kunnen geven aan verduurzaming.

Het Platform voor Duurzame Financiering staat volledig achter de inhoud van dit document. De hierin beschreven praktijken en adviezen zijn echter geenszins bindend voor de afzonderlijke financiële instellingen die zijn aangesloten bij de brancheorganisaties die lid zijn van het platform, noch zijn zij verplicht specifieke follow-upmaatregelen te nemen. Verder worden in het document initiatieven van de particuliere sector beschreven en als zodanig bevat het geen toezichtvereisten of overheidsstandpunten.

INHOUD

ROADMAP	4
SAMENVATTING	6
1 - INTRODUCTIE FINANCIEREN CIRCULAIRE ECONOMIE	8
1.1 CRUCIALE ROL VOOR FINANCIËLE SECTOR	8
1.2 FINANCIËLE BESLISSINGEN MOETEN ANDERS GEMAAKT WORDEN	9
1.3 SAMEN KRIJGEN WE CIRCULAIRE FINANCIERING VAN DE GROND	9
1.4 AAN DE SLAG: ROADMAP 2030	9
2 - DE ROL VAN DE FINANCIËLE SECTOR IN HET SPEELVELD	10
2.1 HET CIRCULAIRE SPEL WORDT MET LINEAIRE REGELS GESPEELD	10
2.2 WAT IS DE ROL VAN DE FINANCIËLE SECTOR IN HET SPEELVELD?	10
ACTIE 1 - Integrale beoordeling van lineaire en circulaire risico's	11
ACTIE 2 - Meewegen circulaire metrics in financiering	13
ACTIE 3 - Ervaring opdoen door het sluiten van landmarkdeals	16
ACTIE 4 - Optimaliseren financierings-instrumentarium	18
2.3 KENNIS DELEN EN SAMENSPELEN	20
3 - CONCLUSIE	21
REFERENTIES	23
COLOFON	25

2021

Draft Policy Guideline Circulaire Dienstmodellen ontwikkeld.

Landmarkdeal Auping

Rabobank verstrekt circularity linked loan voor het ontwikkelen van circulaire producten, zoals het circulaire matras.

Landmarkdeal Avantium

Krediet verstrekt door een consortium van Invest-NL, ABN AMRO Bank, ASN Bank, ING Bank en Rabobank.

Werkplan en onderzoeksagenda geformuleerd.

2022

Bestaande **risicomodellen aanpassen** of indien nodig nieuwe ontwikkelen om tot reële inschatting te komen voor circulaire deals.

Lineaire risico's kwantificeren.

Randvoorwaarden circulaire metrics voor financiële sector bepalen.

Taskforce oprichten voor het sluiten van landmarkdeals.

Analyse bestaande instrumenten & gap analyse voor circulaire deals.

2023

Implementeren en testen circulaire metrics, aansluitend bij EU Taxonomie, CSRD, SFDR.

Benchmarken en opschalen landmarkdeals.

Transitie financiering beschikbaar maken - bestaande financieringsvormen aanpassen of nieuwe vormen ontwikkelen om risico's te verlagen voor circulaire bedrijven en projecten.

2025

Implementeren, testen en verfijnen lineaire- en circulaire risicomodellen.

Per sector circulaire metric opschalen.

2030

Gestandaardiseerde financieringskaders voor CE; procedures en risicomodellen.

Circulaire deals zijn **business as usual**.

Circulaire metrics standaard onderdeel van beoordeling financieringsaanvragen en investeringsbeslissingen.

Standaard financieringsinstrumentarium voor circulaire bedrijfsmodellen en -ketens toereikend en compleet. Transitie financiering herzien; aanpassen of uitfaseren.

DOEL
CE integraal onderdeel van de beoordeling van financieringsaanvragen en investeringsbeslissingen

SAMENVATTING

- De financiële sector speelt een belangrijke rol in het verschaffen van financiering aan circulaire bedrijven en daarmee het versnellen van de transitie naar een circulaire economie.
- In 2030 moet circulariteit een integraal onderdeel zijn in de beoordeling van financieringsaanvragen en investeringsbeslissingen.
- Om dit doel te bereiken zijn er vier concrete acties geformuleerd:

ACTIE 1 - Integraal beoordelen van lineaire en circulaire risico's. Lineair risico - het risico op discontinuïteit door te blijven ondernemen onder de onhoudbare aanname van oneindige grondstoffen - moet expliciet worden meegenomen in financieringsbeslissingen. Circulair risico moet realistischer worden ingeschat door (risico)modellen op de toekomst te richten en zekerheden te zoeken in toekomstige kasstromen, lange termijn stabiliteit, ketensamenwerking en contracten.

ACTIE 2 - Meewegen circulaire metrics in financiering waardoor transparantie wordt vergroot, externe controle en benchmarken mogelijk wordt en het risico op greenwashing wordt verlaagd. Uniforme circulaire metrics leiden tot een eerlijker speelveld waarin circulaire activiteiten (of het gebrek eraan) zichtbaar worden en meegewogen kunnen worden in financierings- en investeringsbesluiten.

ACTIE 3 - Ervaring opdoen door het sluiten van landmarkdeals en het fit for finance krijgen van circulaire proposities. Een landmarkdeal is het financieren van een bedrijf dat nadrukkelijk circulariteit nastreeft en minstens één nieuw element van circulaire financiering toepast. De inzichten die hieruit volgen, hoe we het beste circulariteit kunnen meten, hoe risico's en kansen gewogen moeten worden en hoe financiers op structurele wijze deze informatie kunnen gebruiken, worden met de sector gedeeld. Hiervoor wordt standaard documentatie ontwikkeld en openbaar beschikbaar gemaakt.

ACTIE 4 - Uitbreiden en optimaliseren financieringsinstrumentarium om het kantelpunt te bespoedigen naar circulaire financiering als business as usual. Dit betekent het ontwikkelen van passende financiering, met meer risicodragend kapitaal voor circulaire bedrijven in de vroege fase. Blended finance, overheidsfinanciering en financiële innovatie spelen hierbij een belangrijke rol.

- De financiële sector is deels afhankelijk van haar klanten, overheden, regelgevers en toezichhouders. Al deze spelers zullen een gedeeld inzicht creëren, moeten samenwerken, en gelijk op moeten trekken om ervoor te zorgen dat circulaire financiering in 2030 business as usual is.
- Door bovengenoemde acties gezamenlijk als financiële sector aan te pakken kunnen we onze sector inzetten als hefboom en aanjager van de circulaire transitie.

Photo by Sarah Pflug

1 - INTRODUCTIE FINANCIEREN CIRCULAIRE ECONOMIE

We're the first generation to feel the impact of climate change, and the last generation that can do something about it.

– Barack Obama

De Nederlandse regering heeft zich ten doel De Nederlandse regering heeft zich ten doel gesteld om in 2050 een volledig circulaire economie te hebben bereikt. Met als tussen-doelstelling de halvering van het gebruik van de hoeveelheid primaire abiotische grondstoffen in 2030¹. Een circulaire economie streeft naar het sluiten van materiaalkringlopen door duurzamer, efficiënter, en zo veel mogelijk (her)gebruik van hernieuwbare en algemeen beschikbare grondstoffen. De kwetsbaarheid van toeleveringsketens zijn door de covid-19 pandemie en gas-tekorten duidelijker voelbaar geworden in grotere onzekerheid over beschikbaarheid van kritieke materialen, met als gevolg hogere prijzen en tekorten.

Een circulaire economie vermindert niet alleen leveringsrisico's van moeilijk te verkrijgen grondstoffen, maar levert ook een belangrijke positieve bijdrage aan drie andere cruciale maatschappelijk opgaves waar we voor staan: het tegengaan van klimaatverandering en milieuvervuiling, en behoud van biodiversiteit. Een circulaire economie is een belangrijk middel en voorwaarde om binnen de ecologische grenzen van onze planeet te blijven. Toch is nog maar een klein deel van de economie circulair.²

1.1 CRUCIALE ROL VOOR FINANCIËLE SECTOR

Financiële instellingen zijn een fundamenteel onderdeel van de samenleving, en hebben daarmee een cruciale rol in het faciliteren van de transitie naar een circulaire economie. Door circulaire projecten en initiatieven te financieren, maar ook als aanjager van circulaire innovatie, het stimuleren van samenwerkingen en als kennispartner voor hun klanten. Actueel en cruciaal voor de financiële sector en haar klanten zijn de EU Taxonomie³ en nieuwe Europese regelgeving⁴ die verplichten te rapporteren op duurzaamheid, met circulaire economie als specifiek onderdeel.

1.2 FINANCIËLE BESLISSINGEN MOETEN ANDERS GEMAAKT WORDEN

Op dit moment wordt bij de waardering en kredietbeoordeling van bedrijven uitgegaan van de beschikbaarheid van oneindige voorraden grondstoffen en wordt de negatieve impact van de lineaire economie op milieu en maatschappij niet meegenomen. Dit *lineaire risico*, het risico dat bedrijven lopen door lineair te blijven opereren speelt bijvoorbeeld in de energietransitie een rol, vanwege een snel groeiende vraag naar kritieke metalen.⁵ Hierdoor

wordt continuïteit van cruciale processen en leveringszekerheid van producten in gevaar gebracht. Dit leidt ertoe dat financiële instellingen die investeren in deze bedrijven in de vorm van leningen, aandelen of obligaties, eveneens blootgesteld worden aan lineaire risico's.

De circulaire economie biedt een strategie om deze risico's te beperken. Maar om meer te investeren in de circulaire economie moet de financiële sector financieringsbeslissingen op een andere manier gaan maken: kans-gedreven, gebaseerd op een combinatie van financiële en niet-financiële data en met gelijke definities. Door samenwerking te zoeken tussen financiële instellingen en verschillende soorten kapitaal te combineren kunnen risico's worden gereduceerd en op de juiste plek worden gelegd. Begrip van kansen en risico's in de circulaire economie en meetbaarheid zijn essentieel voor de financiële sector om toegang tot kapitaal te vergroten.

1.3 SAMEN KRIJGEN WE CIRCULAIRE FINANCIERING VAN DE GROND

Financiële instellingen nemen in toenemende mate de verantwoordelijkheid om in actie te komen, maar kunnen het niet alleen. Overheden en instituties bepalen in belangrijke mate de spelregels en daarmee het speelveld waarbinnen de transitie naar een circulaire economie zich kan ontwikkelen. Voorbeelden zijn belastingen, wettelijke normen en subsidies die nu vooral de lineaire economie belonen. Maar ook financieel toezicht en regelgeving is nog vooral gericht op financiële stabiliteit en het voorkomen van fraude. Duurzaamheidsrisico's worden hierin wel steeds meer meegenomen, maar lineaire en circulaire risico's nog niet. Toezichthouders en beleidsmakers kunnen een risicobudget aan de financiële sector ter beschikking stellen om zo ervaring op te doen om te kunnen opschalen. Daarnaast kunnen zij de financiële sector oproepen tot transparantie wat betreft lineaire risico's, net zoals dat voor

klimaatrisico's is gebeurd. Het herijken van risicomodellen en het aanpassen van (korte termijn) kapitaallasten kunnen hierop aansturen. Tevens kunnen financiële instellingen hun netwerk-functie inzetten voor het faciliteren van ketensamenwerking, gesteund door initiatieven als het versnellingshuis Nederland Circulair! en de CIRCO tracks die ondernemers op weg te helpen.

1.4 AAN DE SLAG: ROADMAP 2030

Op dit moment zijn er nog aanzienlijke barrières die circulaire financiering in de weg staan. De risico- en rendementsprofielen van circulaire bedrijfsmodellen worden nog niet goed begrepen en kansen en risico's worden niet adequaat ingeschat. Het gevolg is een verschaald financieel landschap met onvoldoende toegang tot kapitaal voor innovatieve ondernemingen. Om kennis te ontwikkelen en delen, en concrete acties uit te stippelen in een roadmap voor de komende jaren is er in de werkgroep *financiering circulaire economie* aan drie actielijnen gewerkt:

- 1. Creëren gelijk speelveld**, waaraan de financiële sector kan bijdragen door adequate risico-beoordeling en ervaring opdoen door het sluiten van *landmarkdeals*,
- 2. Metrics & assessment**, het implementeren en testen van methoden en indicatoren voor het meten van circulariteit, en
- 3. Een financiële sector brede strategie**, die de coördinatie tussen de actielijnen, de sector zelf en haar instrumentarium waarborgt.

Deze publicatie beschrijft de bevindingen van deze werkgroep en werktafels, en presenteert de circulaire agenda voor de financiële sector tot 2030. Deze is vormgegeven als een roadmap; een concreet actieplan voor de financiële sector in het versnellen van de circulaire economie, richting 2030.

2 - DE ROL VAN DE FINANCIËLE SECTOR IN HET SPEELVELD

2.1 HET CIRCULAIRE SPEL WORDT MET LINEAIRE REGELS GESPEELD

Op dit moment opereren bedrijven die hun bedrijfsactiviteiten of processen circulair willen inrichten, in een ongelijk speelveld ten opzichte van bedrijven die vasthouden aan lineaire processen. Zij spelen een circulair spel in een economie met vooral lineaire spelregels. Hierin spelen twee factoren een rol: (1) externe effecten worden niet in de prijs meegenomen en (2) individuen, bedrijven en landen handelen nog te vaak onder de valse aannames van een oneindige voorraad grondstoffen en energie.

2.2 WAT IS DE ROL VAN DE FINANCIËLE SECTOR IN HET SPEELVELD?

Circulaire bedrijfsmodellen genereren inkomsten door de waarde van eindige grondstoffen te maximaliseren door gebruikte producten en materialen steeds opnieuw te gebruiken in kringlopen. De beweging naar het beprijzen van externe effecten zal de economische rationale meer verschuiven naar het investeren in circulaire bedrijven en initiatieven. Maar wat kan de financiële sector zelf doen om investeringen sneller en vaker te verschuiven richting circulaire activiteiten? Dat is de kernvraag die deze werkgroep zich heeft gesteld. De financiële sector kan hieraan op vier verschillende manieren bijdragen:

- **Integraal beoordelen van lineaire en circulaire risico's**
- **Circulaire *metrics* integreren in financiële beslissingen**
- **Gestructureerd ervaring opdoen door het sluiten van *landmarkdeals***
- **Uitbreiden en optimaliseren van huidig financieringsinstrumentarium**

ACTIE 1

INTEGRALE BEOORDELING VAN LINEAIRE EN CIRCULAIRE RISICO'S

De komende jaren zal de financiële sector bestaande risicomodellen gaan aanpassen of indien nodig nieuwe ontwikkelen en lineaire risico's gaan kwantificeren, om tot een reële inschatting te komen voor circulaire deals. In 2030 zullen er standaard financieringskaders zijn voor circulaire projecten en bedrijven, zodat circulaire financiering mainstream is en voor een breed scala aan bedrijven beschikbaar is.

- Bestaande **risicomodellen aanpassen** of indien nodig nieuwe ontwikkelen om tot reële inschatting te komen voor circulaire deals
- **Lineaire risico's kwantificeren**
- **Implementeren, testen en verfijnen** lineaire- en circulaire risico-modellen
- **Gestandaardiseerde financieringskaders** voor CE; procedures en risico modellen

Bij het beoordelen van de financiële gezondheid van een bedrijf zou *lineair risico* (zie kader) expliciet meegenomen moeten worden. Deze lineaire risico's hebben voor financiële instellingen gevolgen in de mate waarin zij positie hebben ('*exposure*') in deze partijen die lineaire risico's lopen, bijvoorbeeld in de vorm van leningen, hypotheek, deelnemingen, aandelen of obligaties.

LINEAIR RISICO is het risico dat bedrijven, huishoudens en overheden lopen door lineair (verspillend) te blijven opereren onder de onhoudbare aanname van oneindige beschikbaarheid en betaalbaarheid van grondstoffen, waardoor toekomstbestendigheid in gevaar wordt gebracht.

Onderdeel van *lineaire risico's* zijn het gebruiken van schaarse en niet-hernieuwbare grondstoffen, prioriteit geven aan de (ver)koop van *virgin* en niet-duurzaam geproduceerde producten met een korte levensduur, en nalaten om te innoveren voor een bestendige, duurzame toekomst.^{6,7}

LINEAIRE RISICO'S KUNNEN EEN MATERIEEL RISICO VORMEN

Lineaire risico's kunnen, net zoals klimaatrisico's, onderverdeeld worden in *fysieke* risico's en *transitie* risico's. Fysieke risico's duiden op verliezen die geleden worden door huishoudens, bedrijven en overheden vanwege het (fysiek) opraken van grondstoffen of het niet-duurzaam gebruiken en delven van grondstoffen. Een voorbeeld is de energietransitie met als gevolg de groeiende vraag naar schaarse kritieke metalen.^{8,9} Het huidige lineaire omgaan met grondstoffen vormt een materieel risico voor (investeringen in) de energietransitie.

Transitie risico's zijn de risico's die organisaties lopen door veranderend beleid en regelgeving, technologische ontwikkelingen of rechterlijke uitspraken. Bijvoorbeeld, beleidsmaatregelen die invulling geven aan de energietransitie, of regelgeving over gebruik van specifieke materialen zoals plastics, kunnen materiële

kosten met zich meebrengen voor bedrijven die moeten veranderen om zich aan te passen. Ook sociale kosten kunnen zich voordoen als blijkt dat de Nederlandse arbeidsmarkt niet toegerust is op de vaardigheden die noodzakelijk zijn voor een circulaire economie.

Deze risico's worden in traditionele waarderingen en risicobeoordeling nog niet of nauwelijks meegewogen. Als deze lineaire risico's wel expliciet worden meegewogen, worden de *kansen* die circulaire bedrijven in zich dragen blootgelegd.

CIRCULAIRE RISICO- EN RENDEMENTSPROFIELEN ZIJN NIET REALISTISCH

Circulair risico - het risico dat voortkomt uit het circulaire karakter van het bedrijf - wordt vaak als hoog gezien. Dit komt doordat de circulaire benadering een andere manier van bedrijfsvoering vereist. Om controle over grondstoffen te behouden en de toegevoegde waarde zo hoog mogelijk te houden, moeten partijen binnen toeleveringsketens samenwerken waardoor prikkels worden verlegd.^{10,11} Bedrijven richten zich vaak op een gedeelte van de keten, zoals reparatiediensten, onderhoud, terugname of het inzamelen van afvalstromen en werken samen met andere partijen om het optimaal (her)gebruik van grondstoffen en toegevoegde waarde in producten te waarborgen. Circulaire activiteiten en ketensamenwerking gaan dan ook goed samen met het uitbreiden van producentenverantwoordelijkheid.

Er zijn verschillende manieren om grip te houden op producten en materialen. Steeds meer bedrijven maken daarvoor gebruik van *circulaire dienstmodellen*¹², waarbij wordt betaald voor gebruik in plaats van bezit. De leverancier blijft verantwoordelijk voor het product en heeft er belang bij het goed te onderhouden en na te denken over reparatie en demontage ('remontage'). Er is een prikkel voor de-materialisatie: de werkelijke behoefte van de consument wordt centraal gesteld (en niet de productbehoefte) en vervuld met minimaal gebruik van grondstoffen.¹³

Nieuwe circulaire bedrijfsmodellen blijken in de praktijk echter nog vaak lastig schaalbaar en financieerbaar. Deels is dit te wijten aan het ongelijke speelveld, waar vervuiling en onttrokken waarde te weinig belast wordt, deels aan de nog onvolwassen markt voor terugname en hergebruik, waardoor toekomstige restwaarde niet meegenomen kan worden in financieringsmodellen. Bovendien is er een mismatch tussen de lange termijn van circulaire bedrijfsmodellen en de korte termijn van financiële producten en risico bepalingen. Er wordt gefinancierd op assets, terwijl de waarde van circulaire projecten meestal zit in (een combinatie van) assets, diensten, ketensamenwerking, contracten en toekomstige kasstromen.

FINANCIËLE RATIO'S MOETEN IN EEN CIRCULAIR PERSPECTIEF WORDEN GEPLAATST

Voorstel is om de financiële statistieken die worden gehanteerd om de gezondheid van een bedrijf te beoordelen in een circulair perspectief te plaatsen. Op dit moment zijn circulaire financieringen nog maatwerk en daarom arbeidsintensief en kostbaar. Dit is momenteel slechts haalbaar voor grote projecten die de hoge financieel-juridische en ontwikkelingskosten (waaronder technische *due diligence*) kunnen dragen. Hierdoor wordt op dit moment met name circulaire *spin-off* van gevestigde ondernemingen gefinancierd op basis van de cashflows uit bestaande lineaire activiteiten (meestal het overgrote deel van de balans). Voor startende bedrijven en bedrijven die willen opschalen is het aantrekken van financiering echter vaak problematisch. Naast de bestaande start-up en scale-up uitdagingen kampen circulaire bedrijven met deze extra *circulaire risico's* en het gebrek aan standaard financieel-juridische templates en passende financiering.

ACTIE 2

MEEWEGEN CIRCULAIRE METRICS IN FINANCIERING

Vergroten van transparantie en mogelijk maken van externe controle en benchmarken op circulariteit. De komende jaren zullen circulaire metrics geïmplementeerd en getest worden, waarbij aangesloten wordt bij de EU taxonomie. Per sector zullen metrics opgeschaald worden met als doel dat circulaire metrics in 2030 standaard onderdeel zijn bij de beoordeling van financierings- en investeringsbesluiten.

- Randvoorwaarden** circulaire metrics voor financiële sector bepalen
- Implementeren en testen** circulaire metrics, aansluitend bij EU Taxonomie, CSRD, SFDR
- Per sector circulaire metric opschalen**
- Circulaire metrics standaard onderdeel** van beoordeling financieringsaanvragen en investeringsbeslissingen

EEN BEOORDELING OP TOEKOMSTBESTENDIGHEID

Het niet beprijzen van externe effecten in de prijs van producten vormt een belangrijke factor in het voortbestaan van een ongelijk speelveld voor circulaire en niet-circulaire bedrijven. Als we bedrijven goed geïnformeerd willen vergelijken en beoordelen op toekomstbestendigheid moeten we meetinstrumenten hiervoor ontwikkelen.

CIRCULAIRE METRICS

Circulaire *metrics* frameworks maken het mogelijk om de mate van circulariteit van producten, bedrijven en/ of ketens te meten.

Zo kan de financiële sector gaan sturen op circulariteit, bijvoorbeeld door met bedrijven in gesprek te gaan over (het verhogen van) hun circulariteit om risico's te verlagen en toekomstbestendigheid te vergroten. Inzicht in de mate van circulariteit van bedrijven maakt het mogelijk voor financiers om hier actief op te sturen in hun klantportfolio. Bovendien kan door objectief en gestandaardiseerd te meten greenwashing tegengegaan worden.

Een **METRIC** is een methode die we gebruiken om veranderingen in de loop van de tijd te begrijpen over een aantal metingen. We gebruiken metrics als een verzamelnaam om de methode te beschrijven gebruikt om iets te meten, de resulterende waarden, evenals een berekende of gecombineerde set van indicatoren.

Een **INDICATOR** is een cruciaal element van een metric, verwijzend naar een enkele waarde en zijn eenheid, en gebruikt om een specifieke trend of prestatie aan te geven.¹⁴

WET- EN REGELGEVING

Financiële marktpartijen hechten in toenemende mate waarde aan het (gestandaardiseerd) beoordelen van bedrijven en het meten van toekomstbestendigheid. Dit zien we ook duidelijk aan de nieuwe EU wet- en regelgeving. Bedrijven en financiële instellingen zullen worden verplicht transparant te zijn over duurzaamheidsrisico's door de CSRD en SFDR richtlijnen (zie kader). Deze verordeningen zullen de urgentie verhogen en de financiële sector zal hierop versneld moeten anticiperen.

De benodigde standaarden waaraan moet worden voldaan om toekomstgerichte financieringen te kunnen uitvoeren, zijn momenteel nog in ontwikkeling.

Er is veel beweging, zowel in reporting standaarden als (bedrijfsgerichte) circulaire economie frameworks. Bovendien worden frameworks van de Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD) en Partnership for Carbon Accounting Financials

(PCAF) al veelvuldig gebruikt om te rapporteren op klimaatrisico's. Ook De Nederlandsche Bank stuurt expliciet aan op de integratie van duurzaamheidsrisico's in de kernprocessen van de financiële sector en benadrukt prudentiële wet- en regelgeving op dit vlak.¹⁵

EUROPEES BELEID MAAKT RAPPORTEREN OP CIRCULAIRE ASPECTEN VERPLICHT

Onder de **EU green deal** en het **sustainable finance package** wordt het verplicht om te rapporteren op duurzaamheid, met circulaire economie als specifiek onderdeel. Dit betekent dat circulariteit meten binnenkort niet meer een aangelegenheid is van circulaire frontrunners, maar dat alle bedrijven van een zekere omvang¹⁶ aan nieuwe rapportagevereisten zullen moeten voldoen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem voor duurzame economische activiteiten. De EU Taxonomie maakt duidelijk welke activiteiten wel of niet duurzaam mogen heten, op grond van hun wetenschappelijk getoetste bijdrage aan het voorkomen van klimaatverandering of het beperken van de gevolgen ervan en andere duurzaamheidscriteria zoals circulaire economie (momenteel nog in ontwikkeling).¹⁷ Activiteiten die bijdragen aan de transitie naar een Circulaire Economie zullen in 2022 worden toegevoegd in een nieuwe 'delegated act'.

De **Sustainable Finance Disclosure Regulation** (SFDR¹⁸) stelt geharmoniseerde regels vast voor financiële markt deelnemers over transparantie met betrekking tot de integratie van duurzaamheidsrisico's en verplicht financiële marktpartijen – zoals vermogensbeheerders, beleggingsadviseurs, pensioenfondsen en fondsbeheerders – op entiteitsniveau duurzaamheidsinformatie openbaar te maken.

De **Corporate Sustainability Reporting Directive** (CSRD), opvolger van de Non-Financial Reporting Directive, NFRD) verplicht bedrijven om te rapporteren volgens de nieuwe EU-normen voor duurzaamheidsverslaglegging en hieronder valt specifiek ook circulariteit. Het framework dat hiervoor ontwikkeld wordt door de European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) zal in 2022 beschikbaar worden gemaakt en zal in 2023 verplicht gebruikt moeten worden voor rapportage. Dit heeft een urgentie verhogend effect op de bedrijven en op gebruikers van hun verslaggeving.

UITGEBREIDE RAPPORTAGELAST

Door het gaandeweg uitbreiden van standaarden met meer circulaire KPI's en het aanscherpen van de standaard komt de last steeds hoger te liggen. Bedrijven en financiële instellingen zullen met deze aanvullende rapportagelast om moeten gaan en met de bijbehorende assurance, ter voorkoming van greenwashing. Daarnaast kan de EU-taxonomie als een wegwijzer dienen om circulaire doelstellingen te halen. Als bijvoorbeeld gesteld wordt dat plastic verpakkingen uit 95% gerecycleerd materiaal moeten bestaan om als duurzaam geassocieerd te worden, is dat een helder doel voor fabrikanten van plastic verpakkingen.

RANDVOORWAARDEN VOOR CIRCULAIRE METRICS

Om een goed metrics framework te maken moeten we eerst de randvoorwaarden bepalen waaraan het framework moet voldoen.

Belangrijke randvoorwaarden zijn:

- Transparante en onafhankelijke methode
- Robuustheid (logisch opgebouwde methode)
- Juist detailniveau bepalen (balans tussen de grondigheid en de toepasbaarheid)
- Onderhoud framework en aanpassing aan ontwikkelingen (aanpassen aan nieuw beleid zoals EU Taxonomie)
- Toetsbaar door derden (assurance mogelijk)
- Geschikt voor brede toepassing (Mkb/ corporate)
- Sector agnostisch (kan in verschillende sectoren/contexten gebruikt worden)

VERSCHILLENDE FINANCIËLE INSTELLINGEN, VERSCHILLENDE METRICS

Beschikbare metrics verschillen in doel, scope en doelgroep. Metrics resulteren in indicatoren op drie niveaus: *headline indicators*, *performance indicators* en *process indicators*. *Headline indicators* geven een oordeel over de huidige staat van circulariteit: hoe circulair is een bedrijf, product of sector. *Performance-indicators* beantwoorden de vraag wat er moet veranderen. *Process indicators* geven aan hoe de gewenste verandering teweeg gebracht kan worden.¹⁹ Meetinstrumenten om circulariteit te meten moeten passen bij het doel en de mogelijkheden. Bedrijven hebben als doel om inzicht in hun eigen ontwikkeling te krijgen en te rapporteren over circulariteit. Voor hen is het relevant om circulariteit te meten op productniveau, bedrijfsniveau en indien mogelijk, ketenniveau.

Financiële instellingen ontlenen eveneens belangrijke inzichten aan circulariteit gemeten op bedrijfsniveau. Het stelt financiële instellingen vervolgens in staat circulariteit op portfolio niveau te aggregeren en biedt hen de mogelijkheid bedrijven en financiële producten te benchmarken. Ondanks de gemeenschappelijke behoefte van financiële instellingen aan meer transparantie op gebied van circulariteit hebben financiële instellingen verschillende behoeften, afhankelijk van de producten die zij aanbieden. Vermogensbeheerders die voornamelijk beleggen in aandelenindexen zijn afhankelijk van publiek beschikbare informatie, waar banken veelal over private informatie beschikken. Meetinstrumenten om circulariteit te meten zullen moeten worden afgestemd op het soort financieel product.

EU-TAXONOMIE IS LEIDEND

De ontwikkeling van circulaire metrics is in volle gang. Welke metric het best bruikbaar is voor de behoeften van verschillende financiële instellingen zal de markt uitwijzen. Voor die bedrijven die straks onder de CSRD zullen gaan rapporteren, zal de EU-taxonomie leidend zijn. Hierin is aangegeven welke activiteiten als

duurzaam/circulair geclassificeerd worden, inclusief de criteria waaraan voldaan moet worden. De circulaire metrics kunnen dan inzichtelijk maken of aan de gestelde criteria voldaan wordt, mits deze meetmethoden in lijn zijn met de EU-taxonomie. Tot slot is de International Organization for Standardization (ISO) momenteel bezig met het ontwikkelen van een set standaarden voor de circulaire economie, waaronder metrics: de Product Circularity Data Sheet (PCDS).

SAMEN EXPERIMENTEREN EN LEREN

Het is tijd om aan de slag te gaan met het gebruiken en verder uitwerken van beproefde circulaire metrics die al door bedrijven worden toegepast, zoals de Circular Transition Indicators (CTI), ontwikkeld door de World Business Council for Sustainable Development²⁰. Het zelf toepassen, experimenteren en samen leren over metrics is de volgende stap naar het creëren van een eenduidige en algemeen geaccepteerde standaard.

OPING GEFINANCIERD MET CIRCULARITY LINKED LOAN

Rabobank heeft binnen de sustainability linked loan markt een variant ontwikkeld die volledig gekoppeld wordt aan de te behalen doelstellingen en score van bedrijven op circulariteit.

Circulair ondernemen levert een financieel voordeel op door te voldoen aan de standaarden van de Circular Transition Indicators (CTI). Auping ontwikkelde een volledig herbruikbaar matras en legt de circulaire prestaties van het bedrijf vast met CTI. Deze tool helpt de matrassenfabrikant om de circulaire bedrijfsvoering verder te verbeteren. Bovendien helpt de tool bedrijven om het gesprek over circulariteit aan te gaan met ketenpartners.²¹

ACTIE 3 ERVARING OPDOEN DOOR HET SLUITEN VAN LANDMARKDEALS

Komend jaar zal de financiële sector een taskforce oprichten voor het fit for finance maken en sluiten van landmarkdeals in samenwerking met het versnellingshuis Nederland Circulair! en de transitie-agenda's. Door steeds meer landmarkdeals te sluiten, kan het proces opgeschaald worden zodat in 2030 circulaire deals business as usual zijn.

- Taskforce** oprichten voor het sluiten van landmarkdeals
- Benchmarken en opschalen** landmarkdeals
- Circulaire deals zijn **business as usual**

Het kost tijd om track record op te bouwen voor circulaire bedrijfsmodellen. Casuïstiek dient aan te tonen hoe circulariteit kan worden gemeten, hoe risico's en kansen gewogen moeten worden en hoe financiers op structurele wijze deze informatie kunnen gebruiken. Deze ervaring is nodig om passende financiering, regelgeving en toezicht hierop te doen aansluiten. Vaak zijn circulaire initiatieven nog pril en nog lastig schaalbaar. Het is daarom belangrijk om ervaring op te doen met circulaire transacties en succesvolle transacties te vertalen naar standaard werkwijzen om op te schalen.

Dit experimenteren kan worden gedaan in de vorm van *landmarkdeals* (zie kader). Het doel van een landmarkdeal is enerzijds laten zien hoe het wel kan, en anderzijds barrières blootleggen, kennis delen, standaardiseren en prestaties monitoren.

In een *landmarkdeal* wordt een bedrijf gefinancierd die nadrukkelijk circulaire doelstellingen heeft en minstens één nieuw element van circulaire financiering toepast, zoals een financiering te koppelen aan circulaire doelstellingen (d.m.v. *metrics*), schaduwdraaien met nieuwe lineaire of circulaire risicomodellen, of een vorm van blended finance gebruiken.

Blended finance is een combinatie van financieringsvormen met de mogelijkheid om ongedekte risico's met geduldig/publiek kapitaal af te dekken.

KENNISOPBOUW EN FINANCIEREN GAAN SAMEN

Het *fit for finance* maken van *landmarkdeals* is een methode om samen lessen te trekken en op zoek te gaan naar de juiste financiering.

Casussen kunnen gemodelleerd worden in lineaire en circulaire scenario's om ook systeemfouten (zoals fiscale prikkels) inzichtelijk te maken. Het *Circular Venture Lab* is een voorbeeld van een initiatief waar kennisopbouw en financiering kunnen samengaan.²²

Op dit moment wordt de financiële sector beperkt in haar bewegingsvrijheid door wet- en regelgeving. Daarom zal er ook ruimte moeten komen in (interne en opgelegde) risico- en zekerheid bepalingen om dit pionieren te kunnen doen. Het doen van *landmarkdeals* zal ook inzicht geven in hoe deze ruimte eruit moet komen te zien en welke regelgeving belemmerend werkt en waar juist stimulerende regelgeving ontbreekt.

Noodzakelijk voor het succes van *landmarkdeals* zijn (1) het waarborgen van veilig verkeer van informatie, (2) een toegewijde taskforce van specialisten (i.e. FTEs) en (3) toegang tot beslissingsbevoegdheid om tot daadwerkelijke financiering te kunnen komen.

VOORBEELD LANDMARKDEAL AVANTIUM

Een consortium van kredietverstrekkers, Invest-NL en de vier Nederlandse Banken ABN AMRO Bank, ASN Bank, ING Bank en Rabobank, werken samen aan een driejarige schuldfinanciering van €90 miljoen aan Avantium. Avantium is een toonaangevend technologiebedrijf in duurzame chemie. Elke bank zal €15 miljoen committeren in de vorm van een banklening en Invest-NL heeft €30 miljoen toegezegd.

Met deze investering committeren deze financiers zich aan de ambitieuze missie van Avantium om de innovatieve, duurzame kunststof PEF op de markt te brengen. De investeringsbeslissing voor de bouw van 's werelds eerste commerciële fabriek voor de productie van FDCA, is een belangrijke mijlpaal voor Avantium. FDCA is de belangrijkste bouwsteen van het nieuwe, 100% plantaardige, recycleerbare plastic materiaal PEF, dat een enorm marktpotentieel vertegenwoordigt om fossiele plastics en conventionele verpakkingen te verduurzamen en te vervangen.

€ ACTIE 4

OPTIMALISEREN FINANCIERINGS-INSTRUMENTARIUM

Komend jaar zal de financiële sector een analyse doen van bestaande instrumenten het in kaart brengen van de randvoorwaarden voor het financieren van circulaire bedrijven, zodat in 2023 de nodige (transitie)financiering beschikbaar gemaakt kan worden. In 2030 kan het beschikbare instrumentarium herzien worden en zo nodig aangepast of uitgefaseerd.

€ Werkplan en onderzoeksagenda geformuleerd

€ **Analyse bestaande instrumenten & gap analyse** voor circulaire deals

€ **Transitie financiering** beschikbaar maken - bestaande financieringsvormen aanpassen of nieuwe vormen ontwikkelen om risico's te verlagen voor circulaire bedrijven en projecten.

€ **Standaard financieringsinstrumentarium** voor circulaire bedrijfsmodellen en -ketens toereikend en compleet. Transitie financiering herzien; aanpassen of uitfaseren.

FINANCIERINGSKLOOF VOOR HOGERE R-CATEGORIEËN

Wat hebben ondernemers, de financiële en publieke sector nodig om het financieren van circulaire bedrijven als *business as usual* te beschouwen. Hoewel er zowel publieke als private financiering beschikbaar is voor circulaire initiatieven, heeft onderzoek aangetoond dat er onvoldoende risico kapitaal beschikbaar is en dat fondsen en fondsinvesteringen achterblijven, welke noodzakelijk zijn om investeerders aan te trekken voor de startende en schalende bedrijven.²³

Voor grotere bedrijven is het minder lastig om financiering te vinden voor het experimenteren met nieuwe circulaire bedrijfsmodellen, omdat dit slechts een klein deel van de balans beslaat. Het ontbreken van een passende financieringsvorm voor circulaire activiteiten vormt dus voornamelijk een probleem voor de kleine en groeiende circulaire bedrijven die zich niet kunnen beroepen op een moedermaatschappij met traditionele, lineaire bedrijfsactiviteiten.

GEBREK AAN INVESTERINGSMOGELIJKHEDEN VOOR GROTERE TICKETS

Het beperkte financieringslandschap resulteert in het uitblijven van de grotere investeringsmogelijkheden.^{24,25} Een verbeterd financieringslandschap zal risico's sneller mitigeren door een verbeterde kennisopbouw, uniforme financieringsaanpak en verbeterde aansluiting bij financiële instellingen die in een latere, minder risicovolle fase kunnen investeren (banken en institutionele beleggers). De gehele financieringskloof is geschat op € 360 miljoen - € 1,7 miljard aan extra middelen die nodig zijn om te voldoen aan de ambities van de Nederlandse circulaire economie.²⁶

Dit gebrek aan financiering is vooral acuut voor startende circulaire ondernemers in de hogere "R-categorieën" conform PBL²⁷, terwijl juist deze activiteiten het grootste potentieel hebben om de grondstoffenefficiëntie te verbeteren en de negatieve impact van grondstoffen gebruik te verminderen.^{28,29,30} Hierbij dient opgemerkt te worden dat hier risicodragend kapitaal in de vorm van achtergestelde leningen en eigen vermogen nodig is (en niet het goedkope *senior debt*, waarop pas in een latere fase aanspraak gemaakt kan worden).

We geven hier een aantal *mogelijkheden* voor instrumenten die bedrijven en financiële instellingen kunnen ondersteunen bij het financieren van bedrijven met circulaire activiteiten. Deze instrumenten kunnen circulaire bedrijven helpen in de groeifase, om uiteindelijk de benodigde schaal te bereiken om te voldoen aan investeringscriteria voor financiers in een latere fase, zoals banken en institutionele beleggers.

BLENDED FINANCE OM CIRCULAIRE FINANCIERING TE MOBILISEREN

Het strategisch inzetten van een combinatie van financieringsinstrumenten (publiek/geduldig en privaat kapitaal) voor het afdekken van risico's en meer private financieringen te mobiliseren voor circulaire bedrijven en projecten.³¹ Dit kan, bijvoorbeeld door een buffer te verschaffen ('first loss') met overheidsfinanciering, of geduldig en risicodragend kapitaal (eventueel uit publieke middelen) te verschaffen dat achtergesteld is op banken. Hiermee kan een meervoud aan kapitaal worden opgehaald om, bijvoorbeeld, de commerciële haalbaarheid van een onbekende markt te demonstreren.³²

GARANTIEFACILITEIT ALS TRANSITIE-INSTRUMENT

Een andere mogelijkheid is het opzetten van een garantiefaciliteit, waarbij (overheids)geld een gedeelte van het risico afdekt in de vorm van een garantie. De aanname hierbij is dat hierdoor marktfinanciering kan worden verstrekt aan projecten met een risico dat op dit moment als te hoog wordt bestempeld. Hiermee kan ervaring opgedaan worden met het verstrekken van financiering aan circulaire projecten en de daarbij horende risico's. Als er voldoende inzicht is in de risico's, kan de garantiefaciliteit worden herzien of opgeheven. Deze faciliteit zal dan als transitie-instrument fungeren. De BMKB-regeling zou bijvoorbeeld beter passend gemaakt kunnen worden voor -circulaire projecten.^{33,34,35}

CONTRACTEN ALS DEKKINGSWAARDE

Omdat een *track record* voor bedrijven die naar circulariteit toe bewegen nog niet beschikbaar is, is de financiële sector op zoek naar andere zekerheden om te kunnen financieren. Onderlinge samenwerking en afspraken over (terug)levering van producten en materialen in circulaire ketens kan ondersteund worden door contracten tussen partijen. Het waarderen van deze contracten kan als zekerheden dienen en kan ketenfinanciering mogelijk maken (bijv. Het gebruiken van onderlinge contracten om liquiditeit te vergroten).³⁶ Contracten worden reeds als dekkingswaarde gebruikt bij projectfinanciering (bijvoorbeeld het financieren van een groot windpark op zee), maar dit is nog niet toegestaan voor andere financieringsvormen³⁷, en is bovendien alleen mogelijk voor omvangrijke projecten vanwege de hoge juridische kosten en technische *due diligence*. Het creëren van standaardcontracten voor kleinere projecten kan een hefboom zijn voor circulaire bedrijfsfinanciering.

FINANCIËLE INNOVATIE: VELE KLEINTJES MAKEN OOK GROOT

Het groeiende gebruik van apparaten die aangeboden worden in circulaire dienstmodellen en die verbonden zijn aan het Internet (*Internet of Things*), bieden de mogelijkheid om meer zekerheid en grip te krijgen op de financiële prestatie van die apparaten. Inzicht in gebruikspatronen en betalen per gebruik, assetprestaties, contractinformatie en adequate cashflow projecties geven meer financiële zekerheid. Maar er kan ook aan radicalere financiële innovatie worden gedacht. Producten die worden aangeboden in een circulair dienstmodel delen vergelijkbare eigenschappen en kunnen daarom gebundeld worden tot een eigen circulaire *asset class*. Zo'n portefeuille van x-miljoen gebundelde circulaire producten, van koptelefoons tot wasmachines, blijven cashflows genereren.^{38,39} Vele kleintjes maken ook groot.

2.3 KENNIS DELEN EN SAMENSPELEN

De financiële sector is een belangrijke factor in het speelveld, maar niet de enige. De financiële sector functioneert in een complex samenspel met en is afhankelijk van haar klanten, de overheid en toezichthouder.

Overheden kunnen de circulaire transitie verder stimuleren en versnellen, niet alleen door direct te financieren (bijv. subsidies, garanties), maar ook door strategisch de koers te bepalen voor de lange termijn, de markt aan te jagen met inkoopbeleid en door een gelijk speelveld te creëren via bijvoorbeeld het beprijzen van negatieve externe effecten of het verschuiven van fiscale lasten van arbeid naar het verbruik van natuurlijke hulpbronnen.⁴⁰

Toezichthouders, zoals de Europese Centrale Bank, en regelgevers kunnen de voortgang richting circulariteit ondersteunen door op te roepen tot transparantie van lineaire risico's (ondanks eventuele data beperkingen)⁴¹, het stimuleren van circulaire assets via kapitaallasten, en het eisen van een meer waarheidsgetrouwe waardering van circulaire bedrijfsmodellen. Een belangrijke aanvulling op de huidige ESG-integratie is de focus van de circulaire economie op ketens: een positief effect op de ene plek in de keten kan een negatief effect hebben op een andere plek. Dit geldt ook voor klimaateffecten of biodiversiteit.

Accountants (in business & auditors) kunnen bijdragen aan het zichtbaar maken van circulaire (rest)waarde in de jaarrekening. Zij worden hierbij gesteund door bovengenoemd Europees beleid (CSRD), alsmede door **instanties die standaarden voor verslaglegging vaststellen**, zoals IFRS. Zij kunnen de huidige accountingregels aanvullen met kaders voor het (positiever) waarden van restwaarde en circulaire impact, wat adequate financiële verslaglegging van circulaire bedrijfsmodellen zal stimuleren.⁴²

Om de ambitieuze circulaire doelen te bereiken, zullen de inzichten die worden opgedaan **sectorbreed** gedeeld moeten worden. Op dit moment doet de financiële sector vanuit concurrentie oogpunt nog beperkt aan kennisdeling. Als de inzichten en standaard documentatie, bijvoorbeeld modelcontracten, ter beschikking worden gesteld kunnen die een hefboom zijn voor vele andere partijen die circulaire bedrijfsfinanciering willen aantrekken dan wel verstrekken. De overheid is goed uitgerust om een rol te spelen in het faciliteren van een precompetitieve leeromgeving.

3 - CONCLUSIE

De financiële sector speelt een belangrijke rol in het verschaffen van financiering aan circulaire bedrijven om zo de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Om deze rol te vervullen moet circulaire economie een integraal onderdeel worden van de beoordeling van financieringsaanvragen en investeringsbeslissingen.

De circulaire economie moet een integraal onderdeel worden in de beoordeling van alle financieringsaanvragen en investeringsbeslissingen.

Om dit doel te bereiken zijn er vier concrete acties geformuleerd waarmee de financiële sector zelf aan de slag kan, gepresenteerd in een roadmap tot 2030.

ACTIE 1 - Integrale risicobeoordeling van lineaire en circulaire risico's

(H)erken de lineaire risico's van bedrijven, huishoudens en overheden die uitgaan van een oneindige voorraad grondstoffen en die daardoor risico lopen op discontinuïteit. Deze risico's zouden expliciet meegenomen moeten worden bij het beoordelen van de financiële gezondheid van een bedrijf. Financiële instellingen lopen hierop risico in de mate waarop hun portefeuille hieraan wordt blootgesteld in de vorm van bijvoorbeeld leningen, deelnemingen of obligaties aan deze partijen. Ook moeten bedrijven anders gewaardeerd worden om circulair risico realistisch in te schatten. Modellen en criteria zouden meer op de toekomst gericht moeten worden, en zekerheden gezocht in toekomstige kasstromen, lange termijn stabiliteit en ketencontracten.

ACTIE 2 - Hanteren en meewegen circulaire metrics in financieringsbeslissingen

Meten en rapporteren op circulariteit vergroot transparantie, maakt externe controle en benchmarken mogelijk en verlaagt het risico op greenwashing. Onder de EU strategie voor duurzame financiering (o.a. EU taxonomie, CSRD en SFDR en prudentiele regelgeving) worden bedrijven en financiële instellingen verplicht om te rapporteren op duurzaamheid, met circulaire economie als specifiek onderdeel. Uniforme metrics leiden tot een eerlijker speelveld waarin circulaire activiteiten (of het gebrek eraan) zichtbaar worden en mee kunnen wegen in financierings- en investeringsbeslissingen.

ACTIE 3 - Ervaring opdoen door het sluiten van landmarkdeals

Er is nog veel onduidelijk over het financieren van circulaire bedrijfsmodellen; hoe we het beste circulariteit kunnen meten, hoe risico's en kansen gewogen moeten worden en hoe financiers op structurele wijze deze informatie kunnen gebruiken. Daarom moet er meer ervaring worden opgedaan door het *fit for finance* krijgen van circulaire proposities en het sluiten van *landmarkdeals*, het financieren van een bedrijf dat nadrukkelijk circulariteit nastreeft en minstens één nieuw element van circulaire financiering toepast. De lessen en inzichten die hieruit volgen worden met de sector gedeeld. Hiervoor wordt standaard documentatie ontwikkeld en openbaar beschikbaar gemaakt.

ACTIE 4 - Uitbreiden en optimaliseren financieringsinstrumentarium

Om spoedig tot een kantelpunt te komen dat circulaire financiering *business as usual* is moet het beschikbare financiële instrumentarium worden uitgebreid. Er moet meer risicodragend kapitaal komen voor circulaire bedrijven in vroege fase en voor het ontwikkelen van passende financiering voor groeiende bedrijven. Blended finance, overheidsfinanciering en financiële innovatie kunnen een belangrijke rol hierin spelen en vereisen vervolgonderzoek.

SAMEN KRIJGEN WE CIRCULAIRE FINANCIERING VAN DE GROND

De financiële sector is een belangrijke speler met veel invloed op onze economie, maar is deels afhankelijk van haar klanten, overheden, regelgevers en toezichhouders. Al deze spelers zullen moeten samenwerken en gezamenlijk op moeten trekken. Pas als de circulaire economie volwassener wordt zullen investeringen van onzekerheid naar minder risico bewegen en daarmee financierbaar worden. Ook is een pre-competitieve leeromgeving belangrijk voor het delen van inzichten en het ontwikkelen en ter beschikking stellen van standaard documentatie.

Als wij de eerste generatie zijn die de gevolgen van de klimaatverandering en de uitputting van natuurlijke hulpbronnen voelt, en de laatste generatie die er iets aan kan doen, laten we dan samen onze financiële sector inzetten als aanjager van de circulaire transitie.

REFERENTIES

1. IenM & EZ (2016). *Nederland circulair in 2050. Rijksbreed programma Circulaire Economie*. (pp. 1-72, Rep). Den Haag: Ministeries van Infrastructuur en Milieu (IenM) en Economische Zaken (EZ). Geraadpleegd op [Rijksoverheid](#) website.
2. PBL. (2021). *Integrale circulaire economie rapportage 2021* (pp. 1-258, Rep.). Den Haag: PBL. Geraadpleegd op [PBL](#) website.
3. European Commission. (2021). Commission delegated regulation supplementing regulation (EU) 2021/2800 [...] Annex I. Geraadpleegd op [European Commission](#) website.
4. European Commission. Corporate sustainability reporting. Geraadpleegd op [European Commission](#) website.
5. European Parliament and the Council. (2019). Regulation (EU) 2019/2088 on sustainability disclosure in the financial services sector. Geraadpleegd op [European Commission](#) website.
6. Metabolic, Copper8, Polaris, Quintel, and Universiteit Leiden. (2021). *Een circulaire energietransitie - verkenning naar de metaalvraag van het nederlandse energiesysteem en kansen voor de industrie*. (pp. 1-71, Rep). Geraadpleegd op [Copper8](#) website.
7. Circle Economy, PGGM, KPMG, EBRD, and WBCSD. (2018). *Linear risks*. (pp.1-13, Rep.) Amsterdam: Circle Economy. Geraadpleegd op [Circle Economy](#) website; FinanCE working group. (2016).
8. FinanCE Working Group. (2016). *Money makes the world go round - and will it help make the economy circular as well?* (pp.1-121, Rep.). Geraadpleegd op [Sustainable Finance Lab](#) website.
9. TNO. (2021). *Op weg naar een groene toekomst - deel 1: hoe grondstoffenschaarste onze ambities voor groene waterstof en de energietransitie als geheel kan belemmeren*. (pp. 1-17, Rep.). Geraadpleegd op [TNO](#) website
10. Zie nr. 7
11. Fischer, A., Achterberg, E. (2016). Create a Financeable Product-as-a-Service Business in 10 Steps. (pp. 1-47, Rep.). Via [Circle Economy](#) website
12. Zie nr. 8
13. Ook wel Product-as-a-Service (PaaS) genoemd.
14. Werktafel Creëren Gelijk Speelveld. (2021). *Policy guideline Circulaire Dienstmodellen*
15. Circle Economy. (2021). "Metrics". Geraadpleegd op [Circle Economy](#) website.
16. DNB. (2021). *Op weg naar een duurzame balans. Integratie van duurzaamheidsrisico's in de kernprocessen van de financiële sector*. (pp. 1-48, Rep.). Geraadpleegd op [DNB](#) website.
17. CSRD zal gelden voor bedrijven vanaf 250 medewerkers en/ of vanaf 40 mln omzet en / of vanaf 20 mln op de balans (dat wil zeggen bedrijven die voldoen aan minimaal twee van deze drie criteria).
18. Zie Klimaatakkoord.
19. Zie nr. 5
20. Voor meer uitleg over de verschillen tussen circulaire metrics zie <https://www.circle-economy.com/resources/metrics>
21. WBCSD. Circular transition indicators (CTI). Geraadpleegd op [WBCSD](#) website.
22. Aarts, B. (2021). Circulair matras levert Auping comfortabele voordelen op. Retrieved on [Rabobank](#) website.
23. Dijkstra, A. and Sijbring, H. (2021). *Veranderen door te doen - 2 actiegerichte aanbevelingen om het financieren van circulaire bedrijven sneller mainstream te maken*.
24. Metabolic. (2021). *Financing circular economy innovation in the Netherlands - The need for an ecosystem approach*. (pp. 1-38, Rep.). Geraadpleegd op [Metabolic](#) website.
25. Zie nr. 2
26. European Investment Advisory Hub, EuroPlus Consortium, and Rebel Group. (2019). *Design of an investment platform for circular economy projects in the Netherlands*. Geraadpleegd op [EI Advisory Hub](#) website

27. Zie nr. 2
28. Achterberg, E., and van Tilburg, R. (2016). 6 *Guidelines to empower financial decision-making in the circular economy*. (pp. 1-36, Rep.). Via [Circle Economy](#) website
29. Metabolic. (2021). *Financing circular economy innovation in the Netherlands - The need for an ecosystem approach*. (pp. 1-39, Rep.). Geraadpleegd op [Metabolic](#) website
30. Oliver Wyman. (2017). *Supporting the circular economy transition - the role of the financial sector in the Netherlands*. (pp. 1-61, Rep.). Geraadpleegd op [Oliver Wyman](#) website.
31. Zie nr. 30
32. Zie nr. 23
33. Tilburg, R. v., Achterberg, A., & Boot, A. (2018). *Financiële beleidsinterventies voor een circulaire economie*. (pp. 1-34, Rep.). Geraadpleegd op [Sustainable Finance Lab](#) website
34. Zie nr. 23
35. RVO. (2020). "Extra steun binnen de BMKB". Geraadpleegd op the [RVO](#) website.
36. De Boer, R., van Bergen M. & Steerman M. (2015). Supply chain finance, its practical relevance and strategic value. Geraadpleegd op: [Supply Chain Finance Community](#) website.
37. Werktafel Creëren Gelijk Speelveld. (2021). *Financing circular services - How are circular service businesses currently financed? And if not, why not?*.
38. Achterberg, E. (2019). *The Circular Service Platform - A technical-administrative infrastructure for managing value in circular networks*. Via [Sustainable Finance Lab](#) website
39. Achterberg, E. (2021). *Circular Service Finance - Innovating Finance for the Circular Service Economy*. Via [Sustainable Finance Lab](#) website.
40. The Ex'tax Project. (2021). *Deltaplan belastingen voor een circulaire en sociale economie. Routekaart 2021-2030*. (pp. 1-78, Rep.). Geraadpleegd op [Ex'Tax](#) website.
41. DNB. (2021). *Op weg naar een duurzame balans. Integratie van duurzaamheidsrisico's in de kernprocessen van de financiële sector*. Geraadpleegd op [DNB](#) website.
42. Circle Economy. (2022). *Financial accounting in the circular economy: redefining value, impact and risk to accelerate the circular transition*. (pp.1-14, Rep.). Geraadpleegd op [Circle Economy](#) website.

COLOFON

AANLEIDING VAN DIT RAPPORT

Onder het Platform voor Duurzame Financiering zijn door de Nederlandsche Bank verschillende werkgroepen gevormd met als doel de verduurzaming van de financiële sector. Vorig jaar is de werkgroep 'Financiering Circulaire Economie' gestart, bestaand uit drie actielijnen op (1) een gelijk speelveld, (2) metrics & assessment en (3) een financiële sector strategie.

Dit paper presenteert de visie van de financiële sector, gedragen door de (brede achterban van) de werkgroepleden. Zij hebben een jaar gewerkt aan de drie thema's en presenteren hier een analyse van het speelveld, de uitdagingen, de te nemen acties in een roadmap en een oproep om als financiële sector de handen ineen te slaan voor de uitvoering van de roadmap.

AUTEURS

Aglaia Fischer (Circle Economy)
Elisa Achterberg (Sustainable Finance Lab)

WERKGROEPLEDEN FINANCIERING CIRCULAIRE ECONOMIE

Een financiële sector brede strategie - Anne Mieke van der Werf (Invest-NL, voorzitter), Mark Overman (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, secretariaat), Alain Cracau (Rabobank), Leon Knoester, Rutger Beekhof (NWB Bank), Marieke Spijkerboer (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat), Sander van Wijk (ABN AMRO)

Creëren gelijk speelveld - Hein Brekelmans (ABN AMRO, voorzitter), Elisa Achterberg (Sustainable Finance Lab, Secretariaat), Hilde Sijbring (Please Do Tell, Secretariaat), Arnoud Walrecht (KPMG), Els Sweeney-Bindels (EIB), Mark Overman (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat), Merijn ten Thije (DOEN Participaties), Michelle de Rijk (Fair Capital Partners), Roger van Buren (Bird & Bird), Sena Korbee (ABN Amro), Stef Bais (ING)

Metrics & assessment - Björn Aarts (Rabobank, voorzitter), Aglaia Fischer, Marvin Nusseck (Circle Economy, secretariaat), Arnoud Walrecht, Suzanne Kuiper (KPMG), Carloes Pollemans (NEN), Carly Relou, Mark Overman (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat), Diane Zandee (Nyenrode Business University, Trunkrs), Gillian Gailliaert (PGGM), Guy de Sevaux (Invest-NL), Jeroen van Muiswinkel (Copper8), Joost van Dun, René Rosendal (ING), Lucas Geusebroek, Usha Ganga (NBA), Mathieu Sueters (Regieteam Uitvoeringsprogramma Circulaire Maakindustrie)

DESIGN

Lauren Zemering (Circle Economy)
Alexandru Grigoras (Circle Economy)
Nicolas Raspail (Circle Economy)

COMMUNICATIE

Victor Silvis
Lenka Homolka (Circle Economy)

CONTACT

Neem voor meer informatie contact op met

aglaia@circle-economy.com

elisa.achterberg@circularfinancelab.nl

PUBLICATIEDATUM

Februari 2022

